

Vlaamse overheid
Arenbergstraat 9
1000 BRUSSEL
T 02 553 68 00
www.cjism.vlaanderen.be

VERSLAG

////////////////////////////////////
FOCUSGROEP 1 – STELLING 1 – DE GEMEENSCHAPPELIJKHEID TUSSEN DE DEELSECTOREN IS IN DE 21STE
EEUW GROTER DAN HET VERSCHIL, WAT OOK EEN GEMEENSCHAPPELIJK THEORETISCH KADER VRAAGT

11/09/2015

Moderator en verslaggever: Karen Jacobs

////////////////////////////////////

**DE GEMEENSCHAPPELIJKHEID TUSSEN DE DEELSECTOREN IS IN DE 21STE EEUW GROTER DAN HET VERSCHIL,
WAT OOK EEN GEMEENSCHAPPELIJK THEORETISCH KADER VRAAGT**

1. Rondje van de tafel

De meesten kunnen zich grotendeels in de stelling vinden, al heeft ieder er wel vragen of bedenkingen bij. Terzijde: de groep geeft in de vraagstelling voorkeur aan burger i.p.v. belastingbetaler.

2. Discussie:

Kan je nog over deelsectoren spreken? Bestaan de klassieke grenzen nog?

Is het niet eerder interessant/nodig om **in doelstellingen, functionaliteiten en activiteiten te denken?**

Zijn we niet toe aan een **herinterpretatie van de deelsectoren, of de erfgoedsector** tout court? Als de deelsectoren onaangetast, identiek blijven in de toekomst, dan is dat een probleem.

Een deelnemer wijst op het onderscheid tussen **verticaliteit (bv in een museum) en horizontaliteit (tussen verschillende afdelingen)**. In die horizontaliteit zitten veel gemeenschappelijke aspecten, en dit sluit nauwer aan bij de burger. De deelsectoren zitten veeleer in de verticaliteit, en hij vindt daar op zich niets mis mee. Het is het **huidige systeem** dat de horizontaliteit niet toelaat.

Iemand anders stelt zich de vraag waarom het hier dan enkel over cultureel erfgoed gaat en niet over bv. kunsten, gelet op de gemeenschappelijkheid.

Het gaat vooral om het vinden van een verband/link in de brede zin, inclusief de overlap en vervaging die dat met zich mee brengt. Manieren van zoeken zijn belangrijker dan een gemeenschappelijk kader.

De groep vindt **samenwerkingsmodellen en netwerk-denken, denken vanuit multiples** belangrijker dan 1 gemeenschappelijk theoretisch kader. De uitdaging ligt in het **aanbieden van een praktisch/pragmatisch kader waarin je op zoek gaat naar integratie en samenwerking.**

Toen er werd overgegaan op 1 decreet was er sprake van achterdocht. In de praktijk werkt het wel om de samenwerking gestalte te geven.

Er is een hele weg afgelegd om tot een bepaald concept te komen, misschien moet dat explicieter worden gemaakt?

Opnieuw nieuwe concepten introduceren lijkt minder hanteerbaar? Zo klinkt is iets als 'erfgoedgemeenschap' weliswaar iets gemeenschappelijks, maar het klinkt niet wervend, en rijzen er vragen bij de praktische aanpak ervan, al wordt er nu wel mee gewerkt.

Een louter theoretisch kader is niet gewenst. Er moet vooral een **communiceerbaar kader zijn**, waarin **voor de buitenwereld** (en niet voor de sector) erfgoed (in al zijn geledingen: onroerend, roerend, immaterieel) wordt vastgepakt. De EU-raadsconclusies (mei 2014) bieden mogelijk inspiratie; leggen de link naar de maatschappij en duurzame ontwikkeling.

Is er dan geen gemeenschappelijk streven?

- Je zou kunnen stellen 'behoud, in stand houden van erfgoed'.
- Erfgoed bewaren voor toekomstige generaties. Duurzaamheid moet erin zitten.
- Maar wat met het nu? Met wat er nu met erfgoed gebeurt, met wat nu wordt gemaakt? Het gaat niet op om louter te kijken/verwijzen naar de toekomst.
- Erfgoedsector heeft toch het volgende gemeenschappelijk?
  - o **Verzamelen/selecteren**
  - o **Duurzaam bewaren**
  - o **Actief bruikbaar (beleefbaar) maken (inzetten op gebruik)**
  - o **Beschouwen, duiden en onderzoek in functie van voorgaande componenten**
- Deze doelstellingen klinken goed, maar we moeten ook duiden waarom een erfgoedbeleid; wat drijft het veld? Het moet in het beste geval **mensen overtuigen van de waarde en het belang van erfgoed**. Het gaat om delen en overbrengen/-dragen.
- Musea: collectie, actief bruikbaar maken zit mogelijk in hoe je de collectie presenteert? Bij archieven worden documenten geraadpleegd. Voordien lag het accent op het formeel ontsluiten (inventaris). Men is nu pas toe aan inhoudelijk ontsluiten van de collectie. Information storage and retrieval o.b.v. thesauri, tags etc. zorgt mee voor het actief bruikbaar maken van erfgoed.
- De **verbanden** nemen alleen maar toe. Je kan het **digitale gebruiken om de verbindingen te leggen/maken**. Het is een procesveranderaar, versneller, transformator.

Zou het niet zinvol zijn om te **denken in termen van functionele groeperingen**, i.p.v. deelsectoren, en die een **combinatie** van zaken die bestaan mogelijk maken? Je moet als organisatie/instelling niet alles meer zelf doen. Dat gebeurt uiteraard niet op 1-2-3: het gaat om een **mentaliteitsverandering, maar ook om procesverandering en aangepaste/andere regelgeving** als het gaat om financiering.

Het is daarbij evenmin zinvol om op de klassieke manier resultaten te meten, bv. in termen van aantallen bezoekers. Het moet gaan om beter bereik en gemeenschappelijke initiatieven.

Er zouden dus i.f.v. de **conceptnota gemeenschappelijke doelen** moeten geformuleerd worden. Die je in een volgende stap **theoretisch** zou kunnen **kaderen**. Maar waarvoor je **zeker een operationeel, pragmatisch kader** voor moet voorzien. **Samenwerken en netwerken** horen daarin **centraal** te staan. En het moet op een zodanige manier dat het verdere ontwikkelingen en dynamieken niet tegengaat. 'Bewegen' moet mogelijk blijven. Dus niet iets vanuit de deelsectoren maken.

In netwerken werken is nl. iets wat momenteel **botst met het huidige kader**, zeker als het om onverwachte opportuniteiten gaat. Bovendien moet je momenteel een ingang kiezen, en je als een bepaald soort organisatie identificeren. Dat laat aanvragen door meer **hybride werkingen** niet of onvoldoende toe. Het zijn momenteel net de **grensgebieden** die interessant zijn als het om toekomstig cultureel-erfgoedbeleid gaat.

Naast een aantal vaste punten (bv. musea, archieven, ...) zou de logica van beweging en dynamische ontwikkeling (bv. netwerk, digitale) in het kader (beleid en instrumenten) moeten zitten. Een valkuil van 'schottenloos denken/werken' is dat iedereen alles doet, en dat is evenmin de bedoeling.

Het wordt vooral zaak **bepaalde taken** (cf. eerder: verzamelen, duurzaam bewaren, ...)/**knooppunten te identificeren**. En niet alles al voor 100% vast te zetten i.f.v. **flexibiliteit**. Samenwerken staat centraal in het aanpakken van de verschillende taken.

Er zouden misschien ook samen doelstellingen kunnen geformuleerd worden.

Je zou daarbij de digitale omwenteling als een opportuniteit kunnen beschouwen om dat allemaal mogelijk maken.

De conceptnota zou een model van duurzame organisatie moeten zijn. De **Vlaamse overheid** zou de **regie** moeten voeren van de **doelstellingen in de beheersovereenkomsten**.

Het zou interessant zijn om een soort **(keuze)menu** samen te stellen. Of ingrediënten aan te bieden waarmee je een gerecht kan maken. Er wordt verwezen naar het nieuwe Kunstendecreet waar men werkt met functies.

Waarom dus niet werken met doelstellingen in het decreet? Maar dan **moet duidelijk zijn dat**:

- Niet iedereen alles moet doen
- Het moet gaan om optimalisatie en efficiëntie
- Samenwerking centraal staat: het gaat vooral om de knooppunten in een netwerk, met een verschil tussen wat je zelf op organisatieniveau realiseert en gemeenschappelijke doelstellingen die je aanpakt, incl. je eigen rol daarin
- Gerechten/ingrediënten (doelstellingen/begrippen) van het menu/gerecht helder omschreven/gedefinieerd moeten worden
- Er flexibiliteit moet zijn om mengvormen/hybride werkingen te maken
- het moet meer zijn dan wat er vandaag gebeurt

Er wordt toch ook een pleidooi gehouden om specialisme te kunnen behouden. Consolidatie, concentratie en eigenheid zijn woorden die daarbij vallen.

Belangrijk is ook om **burger en expert (en/rond erfgoed) te verbinden**. Het gaat dan bij voorkeur om het creëren van een bewustzijn, een vertaalslag maken; eerder dan het bekeren. Het mag niet zijn 'de expert overtuigt de bevolking'.

Het gaat om zoeken naar **relevantie en gebruik van erfgoed**. Wat heeft een doelgroep nodig en kan ik/mijn organisatie daar relevant voor zijn? Het gaat om de **afstand te overbruggen** die er momenteel is tussen mensen/burgers en experts en tussen mensen/burgers en de objecten.

Iemand merkt op dat selecteren en bewaren rollen zijn die moeten worden opgenomen. Doelgroepen bereiken, activiteiten ontwikkelen, vertaalslag maken, rol van intermediairs/bemiddelaars: zijn de schakel tussen doelstellingen en de rest. Je moet de connectie zoeken. En een **actieve rol in de conceptnota geven aan interactie, dialoog, relevantie**.

Je zou moeten kunnen overtuigen van de begrippen **duurzaamheid en gemeenschappelijkheid**. En je voor elk van beide de vraag stellen: wat kan dat betekenen? En je moet je er bewust van zijn dat de betekenis ervan steeds in beweging is.

Dus voor de conceptnota

- doelstellingen formuleren; misschien t.a.v. burger, experts, beleid? Met de hangende vraag of burger en expert in relatie tot elkaar moeten gebracht worden.
- vertaalslag maken
- netwerkmodel centraal stellen: o.a. om fluiditeit op te vangen
- dialoog en interactie centraal stellen

Erfgoedgemeenschap, waarom behouden we dat niet? Internationaal heeft dat ook zijn plek en waarde gekregen?

Idee i.f.v. beeldvorming: je zou een schilderij van Brueghel kunnen nemen en er een jongetje/meisje met iPad aan kunnen toevoegen, als beeld voor de conceptnota. Je ziet een landschap, cultuur, culinaire aspecten, verschillende sectoren zijn zichtbaar. Er is een gemeenschappelijkheid. Het is kwestie van uitzoomen naar het gehele plaatje.

Idee ifv terminologie: ontsluiting vervangen door interactie

3. Doelstellingen/aanbevelingen

- Focussen op gemeenschappelijke doelstellingen, daar theoretisch kader/idioom rond maken (moet wel terugvertaald worden naar overlegde theorieën en concepten)
- Netwerkmodel sterker uitbouwen i.p.v. hiërarchisch model
- Inzetten op concepten die sowieso samenwerking genereren/efficiëntiewinsten formuleren die samenwerking bevorderen
- Uitklaren van en afspraken maken rond duidelijke rollen
- Werken aan fiscaliteit en middelen-genererende fondsen (herwaarderen Koning Boudewijnstichting)
- Vrijwaren van de 'opbrengsten' voor de 'erfgoedsector' (genereren inkomsten/winst voor andere bedrijfstakken/sectoren, maar zien daar niets van terugvloeien)
- Centrale overheid die coördineert en richtlijnen aanwijst blijft nodig
- Subsidiariteit heeft ook een complementariteitsnoodzaak. Hierover dient overlegd te worden (vooral tussen beleidsniveaus)
- Niet vertrekken vanuit instellingen en organisaties, maar vanuit doelstellingen, functies/dienstverleningen, thema's, geografische